

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗЕЛЕНЧУК ІРИНА БОРИСІВНА

УДК 339.137:[658:637.13] (477)

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ
ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Кам'янець-Подільський – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у відділі інноваційного розвитку та конкурентоспроможності Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України Міністерства освіти і науки України, м. Харків

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
академік академії економічних наук України
Васильчак Світлана Василівна,
Львівський державний університет внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України,
професор кафедри економіки та економічної безпеки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Місюк Микола Васильович,
Подільський державний аграрно-технічний університет
Міністерства освіти і науки України,
декан економічного факультету;

кандидат економічних наук
Петриняк Уляна Ярославівна,
Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України,
старший викладач кафедри економічної
політики та економіки праці.

Захист відбудеться 24 червня 2016 року о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 71.831.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України (32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13, Головний корпус ПДАТУ, ауд. 20.)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету Міністерства освіти і науки України (32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13).

Автореферат розісланий 23 травня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Печенюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В процесі трансформації та освоєння ринкового механізму у розвитку виробництва продуктів харчування молокопереробні підприємства в Україні зазнали глибокого занепаду, руйнування матеріальної бази, зниження обсягів та якості виробництва молокопродуктів. Перехід до ринкової економіки виявився для молокопереробних підприємств досить складним, зокрема в ситуації низького платоспроможного попиту населення країни, малодоступних кредитів, при високій інфляції, ліквідація державних дотацій, що призвело до дефіциту фінансових засобів та збитковості таких суб'єктів господарювання.

В наслідок структурних змін в економіці, створення і функціонування сучасного ринку аграрної продукції відбулись істотні зміни у ролі і значенні суб'єктів продовольчих ринків, зокрема виробників молока та молочних продуктів, порушення традиційно сформованих зв'язків між ними, переорієнтація їх інтересів. Негативні тенденції, які призвели до зниження попиту спровокували розвиток регресивних процесів у виробництві і промисловій переробці молока. Розподільча орієнтація при командно-адміністративній системі була замінена орієнтацією ринковою, що посилює внутрішню і зовнішню конкуренцію в аграрній сфері виробництва. І досить важливе значення в даній ситуації має конкурентоспроможність молокопереробних підприємств у контексті забезпечення економічної безпеки.

Вивченню проблем ринку продукції сільського господарства, зокрема молока та молочних продуктів, приділяють увагу в дослідженнях вчені ННЦ «Інститут аграрної економіки», інших провідних наукових і навчальних аграрних закладів УААН. Вагомий вклад у розробку теорії і практичних засад розвитку і функціонування молокопереробних підприємств внесли В.Г Андрійчук, П.С. Березівський, В.І. Бойко, С.В. Васильчак, П.І. Гайдуцький, Т.Г. Дудар, В.Н. Зимовець, М.М. Ільчук, Ю.С. Коваленко, О.В. Крисальний, В.Я. Месель-Веселяк, М.В. Місюк, Т.Л. Мостенська, У.Я. Петриняк, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші вчені. Проте недостатньо вивченими та дослідженими залишаються питання конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємств, зокрема молокопереробних.

Актуальність даної теми полягає у тому, що в умовах розвитку ринку достатньо гостро постає проблема функціонування підприємства в майбутньому, адже підприємницька діяльність піддається впливу ряду загроз, основними з яких є політична та економічна нестабільність в державі, зменшення кількості споживання молочних продуктів та життєвого рівня населення, що становлять суттєву небезпеку для економічного стану підприємства. Велике значення тут має забезпечення належного рівня його конкурентоспроможності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тему дисертації включено до плану наукових досліджень Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України за темою «Наукове обґрунтування соціально-економічного розвитку проблемних регіонів України» (номер державної

реєстрації 0110U008125), в рамках якої використано обґрунтовані у дисертації напрями забезпечення економічної безпеки за окремими функціональними складовими, а саме: фінансовою, техніко-технологічною, екологічною, інформаційною, інтелектуальною і кадровою, в основу яких покладено забезпечення конкурентоспроможності підприємства шляхом планування комплексу необхідних заходів, оперативної реалізації запланованих дій та протидії існуючим та виникаючим загрозам.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка і обґрунтування теоретичних, методичних та організаційних засад формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як механізму протидії загрозам в контексті економічної безпеки.

Згідно з поставленою метою в дисертаційній роботі визначені такі завдання:

- визначити трактування сутності поняття "конкурентоспроможність підприємства в контексті економічної безпеки";
- розвинути підходи до визначення поняття "конкурентної стратегії молокопереробного підприємства";
- удосконалити визначення інтегрального показника рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника життєздатності,
- удосконалити методичні підходи на основі SWOT-аналізу до визначення конкурентної стратегії підприємства;
- розробити напрями забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств;
- розвинути концептуальні засади розвитку молокопереробних підприємств, спрямовані на задоволення потреб населення у якісній і безпечній молочній продукції та мінімізацію ризиків в умовах зовнішньоекономічної інтеграції
- обґрунтувати засади маркетингового менеджменту як найважливішу функціональну складову загальної управлінської системи молокопереробного підприємства;
- розвинути механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств;
- окреслити стратегію підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника економічної безпеки.

Об'єктом дослідження є процеси формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у контексті економічної безпеки.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних засад та практичних аспектів формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у контексті економічної безпеки.

Методи дослідження. Дослідження конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у контексті економічної безпеки, включаючи визначення сутності, завдань і понятійного апарату здійснювалися із застосуванням діалектичного методу пізнання, конкретного і абстрактного, логічного та історичного, системно-синергетичного підходу, етимологічного та онтологічного

аналізу, монографічного аналізу, контент-аналізу, функціонально-вартісного аналізу.

Теоретичною базою проведення дослідження є праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених з питань формування та управління конкурентоспроможністю підприємств АПК у ринкових умовах. Інформаційною базою дослідження послужили законодавчі акти, укази Президента України, постанови і програми Кабінету Міністрів України, інші нормативні документи, що регламентують формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки. В роботі використано статистичні та аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, окремих суб'єктів господарювання ринку молокопродуктів. Інформаційним забезпеченням дисертаційного дослідження стали монографічні роботи та наукові статті вітчизняних та зарубіжних авторів з проблем, що досліджувались.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації:

уперше:

– запропоновано

формування стратегії підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника забезпечення їх економічної безпеки на основі маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, що буде здійснюватись через єдину інтегровану систему з метою визначення конкурентних переваг, шляхом діагностики конкурентного середовища на ринку, моніторингу потреб споживачів, позиціонування молочних продуктів і аналізу продукції конкурентів та ризиків, що забезпечить уникнення загроз чи зменшення їх впливу на фінансово-економічний стан підприємства;

удосконалено:

– трактування сутності поняття "конкурентоспроможність підприємства в контексті економічної безпеки", що на відміну від існуючого розглядається як його здатність за допомогою ключових компетенцій ефективно використовувати виробничі, технічні, трудові, фінансові ресурси та як стан, який визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість протидіяти через загальні і спеціальні заходи загрозам і сприяти реалізації економічних інтересів, досягненню стратегічних цілей, що дасть реальну та потенційну спроможність виробляти молочну продукцію, яка за якістю та ціною, іншими характеристиками буде більш принагідна (користуватися більшим попитом на ринку) для споживачів, ніж продукція конкурентів, здатність займати стабільне місце на ринку і забезпечувати економічну безпеку підприємства;

– визначення інтегрального показника рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника життєздатності, який відображає результати діяльності всіх підрозділів, фактичний стан внутрішнього середовища, здатність підприємства оперативно реагувати на зміну зовнішнього середовища, зокрема попиту споживачів, їхніх смаків і переваг, та тим самим забезпечити економічну безпеку;

– методичні підходи на основі SWOT-аналізу, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони молокопереробного підприємства, загрози та можливості, зв'язок

між ними в певних умовах, що дасть можливість визначення конкурентної стратегії розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки;

– засади маркетингового менеджменту, як найважливішу функціональну складову загальної управлінської системи молокопереробного підприємства, яка проявляється в чіткому технологічному бізнес-процесі від задуму виробництва молокопродукції до її реалізації на основі аналізу, планування, управління, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності за рахунок збільшення обсягів реалізації та одержаного прибутку, розширення ринкової частки, проникнення на новий сегмент або ринок, тощо;

дістали подальший розвиток:

– підходи до визначення поняття "конкурентної стратегії молокопереробного підприємства", як комплексу розроблених заходів, направлених на покращання розвитку такого підприємства та його існуючого положення на ринку, збільшення виробництва різних видів молочної продукції на основі нових технологій, що дасть можливість розширити пропозицію та ринкову частку виробника у певних сегментах споживачів, досягнення при цьому високого рівня конкурентоспроможності в контексті економічної безпеки;

– напрями забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств за функціональними складовими, зокрема фінансовою, техніко-технологічною, екологічною, інформаційною, інтелектуальною й кадровою, в основі поєднання яких формується забезпечення конкурентоспроможності підприємства, та які включають планування комплексу необхідних заходів і оперативну реалізацію передбачених дій на протидію існуючим та виникаючим загрозам;

– концептуальні засади розвитку молокопереробних підприємств, спрямовані на задоволення потреб населення у якісній і безпечній молочній продукції та мінімізацію ризиків в умовах зовнішньоекономічної інтеграції, реалізація яких спрямована на гармонізацію чинних стандартів на молочну продукцію до європейських вимог, використання передового досвіду ЄС у веденні молочного скотарства, формування сировинних зон, розробку програм з підтримки фермерів та малих і середніх господарств, що займаються молочним скотарством, створення державної системи дорадництва з розгалуженою мережею в кожному районі, проведення стимулюючої фіскальної політики, спрямованої на розвиток підприємництва у сільській місцевості, проведення належної племінної роботи, запровадження на виробництві систем із контролю якості HACCP і ISO, підвищення кваліфікації працівників, створення належних економічних умов для розвитку інноваційних технологій виробництва та інфраструктури ринку молочної продукції;

– механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств, при якому орієнтири розставлено на горизонтальну та вертикальну інтеграцію із формуванням інтеграційних утворень, що забезпечить збільшення надходження якісної сировини та повну завантаженість виробничих ліній, покращення ефективності виробничої діяльності, краще просування молокопродукції, завоювання ринків збуту.

Практичне значення отриманих результатів. Розроблені в дисертаційній роботі підходи, способи й отримані результати є методичною основою формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки. Теоретичні і методологічні положення логічно доведені до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження в практику управління молокопереробними підприємствами.

Розроблені схема процесу маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, методичні підходи на основі SWOT-аналізу для визначення конкурентної стратегії підприємства, засади маркетингового менеджменту, механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств та напрями організації економічної безпеки молокопереробного підприємства за окремими функціональними складовими використано в діяльності ПАТ «Дубномолоко» м. Дубно Рівненської області (довідка №2543, від 11.05.2015), ТзОВ «Укрмолокопродукт» Дубенського району Рівненської області (довідка №486, від 15.06.2015), ПрАТ «Галичина» м. Радехів Львівської області (довідка №7/1-123 від 04.08.2015).

Особистий внесок здобувача полягає в тому, що викладені в дисертації основні ідеї і розробки щодо управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки, удосконалення методичних підходів і розробка схеми процесу маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції виконані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та практичні результати дисертаційної роботи доповідались автором й були схвалені на Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економічної безпеки в контексті трансформації ринкової економіки» (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 12 грудня 2013 року); Міжнародній Науково-практичній конференції «Актуальні питання економічних наук» (м. Донецьк, Східноукраїнський інститут економіки та управління, 16-17 травня 2014 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічний розвиток держави та регіонів в умовах трансформаційних змін» (м. Дніпропетровськ, Наукова економічна організація «Перспектива», 26-27 вересня, 2014 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможність як основа розвитку економіки в сучасних умовах» (м. Одеса, Громадська організація «Центр економічних досліджень та розвитку» 19-20 вересня 2014 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України» (м. Ужгород, Інститут економіки та міжнародних відносин. Інститут державного управління та регіонального розвитку, 16-17 травня 2014 року); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи її вирішення» (м. Львів, Українська академія друкарства, 15-16 травня, 2014 року); // Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення» (м. Дніпропетровськ, Національний гірничий університет, 9-10 травня 2014 року).

Публікації. Основні результати дослідження викладені у 13 публікаціях загальним обсягом 4,6 др. арк., з яких автору належить 3,8 др. арк. З них 6 – у

спеціалізованих наукових фахових виданнях загальним обсягом 2,3 др. арк., та 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 226 сторінок. Основний текст викладено на 197 сторінках. У дисертації містяться 31 рисунок, 32 таблиці. Робота має 2 додатки, розміщені на 2 сторінках. Список використаних джерел налічує 257 найменувань і викладений на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, основні завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, визначено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, особистий внесок автора, наведено дані щодо апробації результатів дослідження та їх опублікування, щодо структури дисертації.

У першому розділі дисертації ***“Теоретичні засади формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки”*** досліджено суть конкурентоспроможності молокопереробних підприємств та види конкурентних переваг; визначено методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника їх життєздатності, розглянуто конкурентоспроможність як чинник формування економічної безпеки підприємства.

Вагомим чинником впливу на ефективну діяльність суб'єкта господарювання та забезпечення конкурентоспроможності є конкурентне середовище, що спонукає молокопереробні підприємства підвищувати технічний рівень виробництва та якість молочної продукції, насичувати номенклатурні групи та розвивати бренди. Умовами для існування конкуренції є функціонування на ринку значної кількості виробників однотипного продукту, наявність можливості у виробника здійснити вибір виду господарської діяльності, дотримання зрівноваженості у величині попиту та виробництва продукції, високорозвинений ринок засобів виробництва і молокопродукції.

В процесі дослідження доведено, що сучасна теорія конкуренції припускає поєднання в основному двох її видів: цінової конкуренції, задачею якої є мінімізація витрат при використанні базових технологій та інноваційної конкуренції, яка передбачає залучення у виробництво нових технологій, нової техніки, методів управління та організації виробництва, які б дозволили диференціювати продукцію і максимально наблизити її до індивідуальних потреб споживачів.

Характеризуючи підходи до визначення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств, її розглянуто як здатність у процесі суперництва досягати високих результатів у певних видах діяльності шляхом використання існуючих ключових компетенцій, орієнтації на зміну потреб ринку та можливості впровадження інноваційних продуктів. До сукупності факторів, що визначають рівень конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на ринку автором віднесено конкурентоспроможність молокопродукції, яку вони виробляють.

Встановлено, що „конкурентоспроможність молокопереробного підприємства” – це динамічна характеристика спроможності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища і забезпечувати при цьому певний рівень конкурентних переваг, які б сприяли забезпеченню економічної безпеки. Конкурентоспроможність молокопереробного підприємства, безпосередньо впливає на формування його економічної безпеки і виступає як її елемент.

На основі дослідження автором сформовано власне трактування поняття „конкурентоспроможність підприємства в контексті економічної безпеки”, як здатність за допомогою ключових компетенцій ефективно використовувати виробничі, технічні, трудові, фінансові ресурси як стан, який визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість протидіяти через загальні і спеціальні заходи загрозам і сприяти реалізації економічних інтересів, досягненню стратегічних цілей, що дасть реальну та потенційну спроможність виробляти молочну продукцію, яка за якістю та ціною, іншими характеристиками буде більш принагідна (користуватися більшим попитом на ринку) для споживачів, ніж продукція конкурентів, здатність займати стабільне місце на ринку і забезпечувати економічну безпеку підприємства.

Виокремлено ключові фактори, які визначають конкурентоспроможність молокопереробного підприємства в системі забезпечення економічної безпеки, : тривалість операційного та фінансового циклів; платоспроможність та ліквідність; рентабельність капіталу; фінансову стійкість; конкурентоспроможність молочної продукції (рис.1).

Рис.1.Фактори, які визначають конкурентоспроможність молокопереробного підприємства

В процесі дослідження проведена класифікація конкурентних переваг молокопереробного підприємства за рядом ознак з урахуванням системи детермінант на внутрішні і зовнішні, де базисом загальної конкурентної переваги

підприємства є переваги внутрішні. Проте саме зовнішні конкурентні переваги, з одного боку, орієнтують дане підприємство на розвиток та використання тих чи інших внутрішніх переваг, а з другого – забезпечують йому стійкі конкурентні позиції, оскільки орієнтують на цілеспрямоване задоволення потреб конкретної групи споживачів.

На основі узагальнення економічної думки розвинуто підходи до визначення поняття "конкурентної стратегії молокопереробного підприємства", як комплексу розроблених заходів, направлених на покращання розвитку такого підприємства та його існуючого положення на ринку, збільшення виробництва різних видів молочної продукції на основі нових технологій, що дасть можливість розширити пропозицію та ринкову частку виробника у певних сегментах споживачів, досягнення при цьому високого рівня конкурентоспроможності в контексті економічної безпеки.

Виходячи із дослідження запропоновано визначення конкурентоспроможності молокопереробного підприємства на основі використання комплексу маркетингу: продукт, ціна, промоція, просування на ринок молокопродукції. Доведено, що при аналізі конкурентоспроможності будь-якого підприємства, зокрема молокопереробного, доцільно використовувати спеціальні моделі дослідження: SWOT-аналіз та модель Мак Кінсі, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони молокопереробного підприємства, загрози та можливості, зв'язок між ними в певних умовах, що дасть можливість визначення конкурентної стратегії розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки.

Удосконалено визначення інтегрального показника рівня конкурентоспроможності молокопереробного підприємства як узагальнюючого показника життєздатності, який відображає ефективність використання виробничого, науково-технічного, трудового, фінансового потенціалу, результати діяльності всіх підрозділів, фактичний стан внутрішнього середовища, здатність підприємства оперативно реагувати на зміну зовнішнього середовища, зокрема попиту споживачів, їхніх смаків і переваг, та тим самим забезпечити економічну безпеку.

Дістали подальший розвиток напрями забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств за функціональними складовими, де основним завданням економічної безпеки молокопереробного підприємства є гарантування його стабільного і максимально ефективного функціонування в даний час і сталий економічний розвиток у майбутньому. Конкурентоспроможність є безпосередньою передумовою формування економічної безпеки молокопереробного підприємства та виступає одним із основних чинників її забезпечення.

У другому розділі дисертації ***“Оцінка рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств Львівської області в контексті економічної безпеки”*** здійснено діагностику рівня розвитку молокопереробних підприємств як об'єкту дослідження, визначено вплив забезпечення молоко сировиною на конкурентоспроможність молокопереробних підприємств; проведено оцінку рівня конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки.

Дослідження тенденцій розвитку молокопереробних підприємств дали можливість зробити висновок, що ринок молокопродукції, як в Україні так і у

Львівській області – є олігополізованим. В цілому, одинадцять великих компаній утримують 86% молочного ринку України, решту ринку розподіляють між собою дрібні компанії та одиничні молокопереробні заводи. За останні чотири роки в середньому сумарна частка трьох найбільших компаній галузі (ТОВ «Люстдорф», група Danone та Молочний Альянс) на ринку становила близько 44%.

Встановлено, що упродовж 2000–2014 рр. у Львівській області суттєво зменшилась кількість молокопереробних підприємств (із 18 підприємств у 2000 р. до 8 підприємств у 2014 р.). Проте обсяг реалізованої продукції у вартісному виразі за даний період збільшився у 6,6 рази (табл. 1) Основними виробниками молочної продукції є ПрАТ «Галичина» (займає 84,2% ринку молокопродукції), ПАТ «Бродівський завод сухого знежиреного молока» (займає 5,1% ринку молокопродукції), ТЗОВ «Львівський молочний комбінат» філія ППКФ «Прометей» (питома вага молоко продукції на ринку становить 4,6%).

Таблиця 1

Економічні показники функціонування молокопереробних підприємств
Львівської області*

Показник	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2013 р.	2014р.	Динаміка змін	
						2014 р. до 2000 р., %	2014 р. до 2013 р., %
Кількість підприємств	18	15	12	11	8	44,4	72,7
Середня чисельність працюючих, осіб	1296	1049	1098	1331	1319	107,8	99,0
Обсяг реалізованої продукції, млн. грн	165,1	329,2	906,6	1148,8	1082,1	у 6,6 рази	94,2
Рівень витратомісткості продукції, грн	0,73	0,95	0,98	0,96	0,98	134,2	102,1
Матеріаломісткість продукції, грн	0,57	0,65	0,60	0,66	0,67	117,5	101,5
Продуктивність праці на працюючого, тис. грн	127,4	313,8	825,73	863,1	820,4	у 2,5 рази	98,5
Валові інвестиції в основний капітал з розрахунку на одиницю виробленої продукції, грн	0,16	0,21	0,19	0,17	0,17	106,2	100,0

*Джерело: розраховано на основі звітних даних молокопереробних підприємств Львівської області[69].

Аналіз обсягів молочної продукції довів, що в динаміці за досліджуваний період збільшилося виробництво молока обробленого рідкого на 73,8 %, масла вершкового на 17,1%, продуктів кисломолочних в 2.8 разів(табл.2). Проте відносно 2013 року показники виробництва молочної продукції (окрім масла) мають тенденцію до зменшення. Вагомо зменшилося виробництво вершків та різних видів сирів. Споживання молочної продукції населенням з кожним роком зменшується і не відповідає рекомендованій нормі харчування.

Фінансові результати діяльності молокопереробних підприємств області засвідчили, що більшість виробників молочної продукції у 2014 році були прибутковими (59,1%). Проте майже половину виробників (40,9%) від виробничої

діяльності одержали збиток в сумі 112700,8 тис. грн., яка майже в шість разів перевищує одержаний прибуток в молокопереробній галузі області, і доводить, що виробництво молочної продукції є малорентабельним та низько ефективним. Проте при сьогоднішніх високих ринкових цінах на молочну продукцію та низьких закупівельних цінах на сире молоко, виробники повинні мати прибутки та високу рентабельність виробництва.

Визначено, що сума експорту молока та молочної продукції зменшилася за досліджуваний період (2000–2014 рр.) майже в 13 разів, а сума імпорту зросла у 168,7 рази. У 2010–2014 рр. переважало імпортне сальдо молочної продукції, що характеризує негативне місце молокопереробних підприємств України на ринку молокопродукції. Єдиною країною, у яку здійснювався експорт молочних продуктів у 2013 році, була Молдова. У 2005–2014 роках частка молокопереробних підприємств Львівщини в Україні із товарного виробництва деякої молочної продукції становила: продуктів кисломолочних – 5,0–11,8%; масла вершкового (2,2–5,0%), сиру свіжого неферментованого та сиру кисломолочного (0,7–3,0%), обробленого рідкого молока (2,3–4,3%).

Таблиця 2

Виробництво основних видів молочної продукції у Львівській області, т

Продукція	2000р.	2005р.	2010р.	2013р.	2014р.	Динаміка зміни	
						2014 р. до 2000 р., %	2014 р. до 2013 р., %
Молоко оброблене рідке	14216	26268	21427	34453	24705	173,8	71,7
Вершки	547	788	63	-	-	-	-
Масло вершкове	1918	5555	3158	1967	2247	117,1	114,2
Сир свіжий неферментований та сир кисломолочний	1097	1818	896	605	538	49,0	88,9
Сири жирні	2595	3926	589	385	305	11,8	79,2
Продукти кисломолочні	11902	24952	54839	52955	34406	у 2,8 р.	65,0

*Джерело: розраховано на основі звітних даних молокопереробних підприємств Львівської області[69].

Доведено, що важливе значення для розвитку виробництва молока та молочної продукції має постачання молочної сировини на молокопереробні підприємства, показники якої в динаміці мають тенденцію до зменшення (рис. 2). За 2014 рік молокопереробними підприємствами Львівської області придбано 78230 тонн молкосировини, в тому числі 52,9% від господарств населення і тільки 31,8% від сільськогосподарських підприємств. В межах області молокопереробними підприємствами закуплено 33,4% молоко сировини і за межами області у два рази

більше. Сільськогосподарські підприємства та господарства населення забезпечують молочною сировиною потужності молокопереробних підприємств менш, ніж на половину від потреби. Причиною такого стану стало скорочення поголів'я молочного стада та зменшення обсягів виробництва молока, малоефективна аграрна політика у галузі тваринництва, що проявилася у недофінансуванні закупівель генетичного матеріалу і високопродуктивних корів, недосконала цінова політика на сире молоко, що призводить його виробництво до збитковості, нечіткий і непрозорий механізм державного регулювання ринку молочної продукції, що погіршує інвестиційну привабливість галузі.

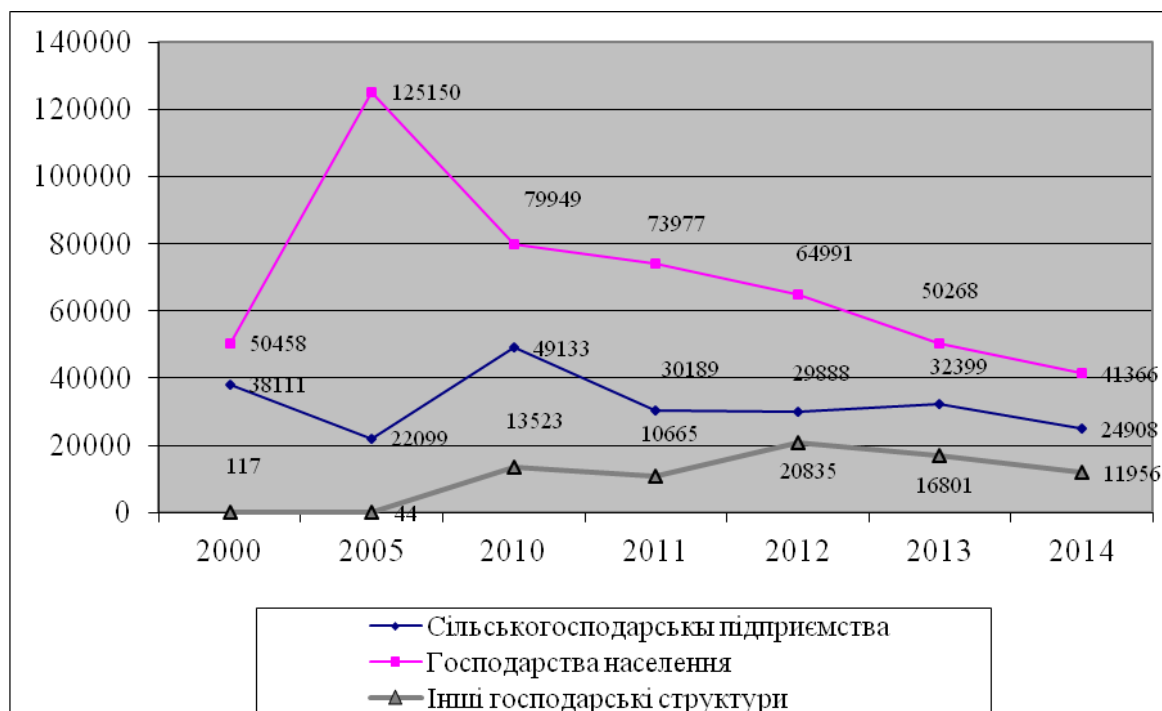

Рис. 2. Обсяги надходження молочної сировини молокопереробним підприємствам Львівської області за період 2000–2014 рр., т.

Негативні тенденції простежуються і при аналізі якісних показників молочної сировини, що позначаються на рівні конкурентоспроможності молокопереробних підприємств. Згідно зі статистичними даними, у 2013 році на молокопереробні підприємства за вищим гатунком було прийнято тільки 20,7% (6,7 тис. тонн) від обсягів закупівлі, 75,6% (24,5 тис. тонн) – першим гатунком, 0,8% (0,2 тис. тонн) – другим гатунком і 1,2% (0,3 тис. тонн) визнано негатурковим. Водночас у країнах ЄС 95% молочної сировини, яка надходить на переробку, є вищого гатунку. Стандарт на молоко, яке закупають у сільськогосподарських товаровиробників України, різниться від стандартів європейських країн. В ЄС використовують для виробництва молочної продукції тільки молокогатурнку “Екстра”.

В процесі аналізу оцінки рівня конкурентоспроможності і результативних показників молокопереробних підприємств були використані як традиційні так і економіко-математичні методи. Для проведення оцінки впливу факторів на рівень конкурентоспроможності обраних з вибірки молокопереробних підприємств

Львівської області, визначено профіль їх конкурентного середовища. За підсумками інтегральної оцінки доведено, що найбільш важливе значення для молокопереробного підприємства має рівень їх поточних витрат та величина активів. Як свідчать зведені дані сумарне значення впливу різних факторів на загальний рівень конкурентоспроможності молокопереробних підприємств за досліджуваний період є позитивним для ПрАТ «Галичина» і становить від 1,4 в 2012 році та 2,31 у 2014 році, для ТзОВ "Львівський молочний комбінат" філія ППКФ «Прометей» 1,1 у 2012 році та 2,12 у 2014 році (рис.3).

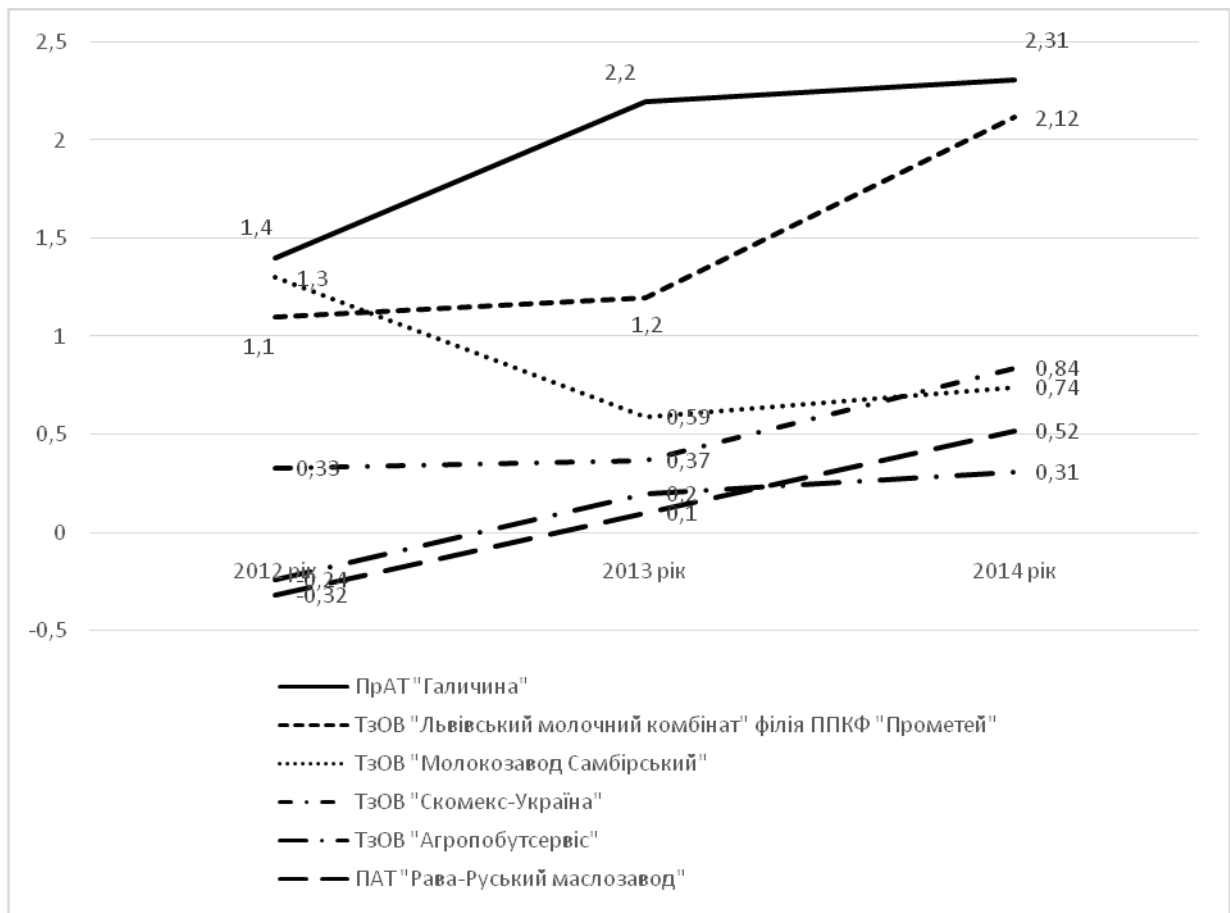

Рис. 3. Рівень конкурентоспроможності молокопереробних підприємств Львівської області за період 2012–2014 роки

Дослідження підтверджують конкурентоспроможність більшості молокопереробних підприємств на ринку та зростання її рівня в майбутньому, що характеризує певним чином задовільний стан їх економічної безпеки.

У третьому розділі дисертації **“Шляхи підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки”** обґрунтовано шляхи забезпечення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств умовах поглиблення євроінтеграції; визначено маркетингові інструменти у забезпеченні конкурентоспроможності молокопереробних підприємств; окреслено стратегію підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника економічної безпеки.

Доведено, що для посилення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на національному та міжнародному ринках необхідне формування механізму, який вплине на зміцнення їх конкурентних переваг на мікро-, мезо- і макрорівні. Для реалізації окресленого механізму обґрунтовано концептуальні засади, спрямовані на задоволення населення у якісній і безпечній продукції і мінімізацію ризиків в умовах зовнішньоекономічної інтеграції. Серед заходів мікрорівня виділено формування сировинних зон, налагодження зв'язків із науково-дослідними установами, підтримку і розвиток молочних кластерів, запровадження на виробництві систем із контролю якості HACCP і ISO, підвищення кваліфікації працівників, розвиток власної збутової мережі, співпрацю із партнерами по ринку молока та молочної продукції із питань розвитку інфраструктури, освоєння сучасних технологій з переробки молока.

Визначено, в умовах фінансової кризи і гострої нестачі фінансових ресурсів одним із найважливіших заходів підтримки і забезпечення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств повинно стати використання важелів податкового регулювання та державної підтримки інноваційного розвитку. Серед заходів фіскальної політики, які мають стимулюючий вплив на суб'єкти ринку молока та молочної продукції, доцільно виділити надання податкових пільг підприємствам та запровадження податкових канікул терміном на 3 роки для фермерів, які бажають займатися молочним скотарством; розробку і реалізацію схеми пільгового оподаткування молочарських кооперативів, які утворюються в сільській місцевості з господарств населення, де утримують корів.

Заходами мезорівня передбачено розробку нових стандартів якості молока та молочної продукції, здійснення інформаційної політики, спрямованої на створення позитивного іміджу вітчизняної молочної продукції на міжнародних ринках, створення мережі лабораторій з контролю якості молочної продукції, активізацію налагодження інтеграційних відносин між представниками ринку молока та молочної продукції, розповсюдження серед сільських господарів інформаційних матеріалів з питань ведення молочного скотарства згідно з європейськими вимогами.

Реалізація заходів макрорівня спрямована на гармонізацію чинних стандартів на молочну продукцію до європейських вимог, використання передового досвіду ЄС у веденні молочного скотарства, формування європейських умов розвитку інфраструктури ринку молочної продукції.

На підставі граничних значень інтегральних показників ефективності господарської і маркетингової діяльності молокопереробних підприємств визначено приналежність молокопереробного підприємства до групи з сильною, середньою чи слабкою конкурентною позицією. Дані інтегральної оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у 2014 році показують, що підприємства ТзОВ «Агропобутсервіс», ПАТ «Рава-Руський маслозавод» займають на ринку низьку конкурентну позицію, середній рівень конкурентних переваг займають підприємства ТзОВ «Молокозавод Самбірський», ТОВ «Скомекс–Україна» та ТзОВ «Львівський молочний комбінат» філія ППКФ «Прометей», тоді як ПрАТ «Галичина» на ринку займає найбільш стійку конкурентну позицію(рис. 4).

В процесі аналізу діяльності молокопереробних підприємств встановлено необхідність оптимізації процесу управління та формування бізнес-процесів по відношенні до конкретних сегментів на ринку, адже зміна купівельної спроможності споживачів достатньо гостро відображається на їх діяльності. Для цього запропоновано удосконалення засад маркетингового менеджменту, як найважливішої функціональної складової загальної управлінської системи молокопереробного підприємства.

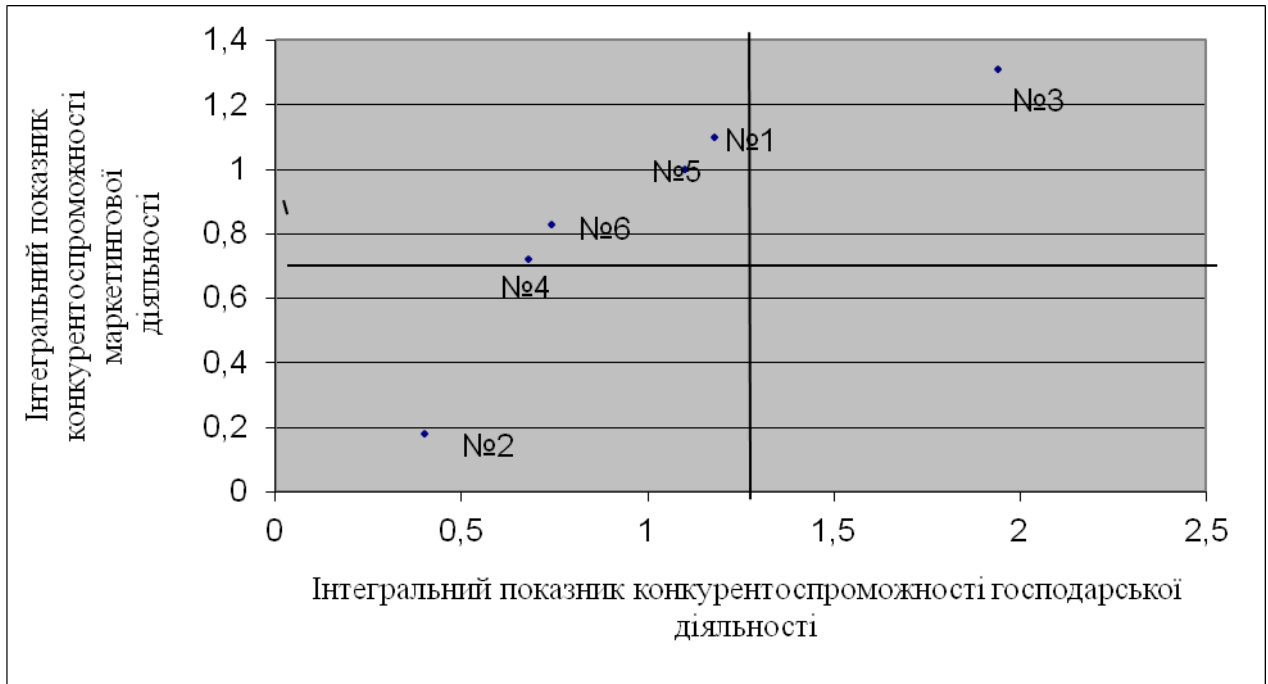

Рис. 3.5. Матриця інтегральної оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств у 2014 році

На основі дослідження запропоновано формування стратегії підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника забезпечення їх економічної безпеки на основі маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, що буде здійснюватись через єдину інтегровану систему з метою визначення конкурентних переваг, шляхом діагностики конкурентного середовища на ринку, моніторингу потреб споживачів, позиціонування молочних продуктів та аналізу продукції конкурентів і ризиків, що забезпечить уникнення загроз чи зменшення їх впливу на економічний стан підприємства.

З метою обґрунтування стратегії розвитку як чинника економічної безпеки запропоновано інтегрування суб'єктів ринку молочної продукції як дієвого інструменту формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств на міжнародному та національному ринках в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів. Передумовами інтегрування учасників ринку молочної продукції є розрив господарський зв'язків, нестача оборотних коштів, скорочення бюджетного фінансування, тиск з боку сильних конкурентів на внутрішньому й зовнішньому ринках, низька якість сирого молока. В контексті цього запропоновано створення регіонального кластера з виробництва та переробки молока, де передбачено

функціонування трьох технологічних підкластерів: з вирощування корів молочних порід; із виробництва та заготівлі молока; із переробки молока і виробництва готової продукції. Управління кластером здійснюватиме координаційна рада, що складатиметься з представників усіх учасників такого формування.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове авторське вирішення важливої наукової та практичної проблеми щодо забезпечення економічної стійкості молокопереробних підприємств. Отримані наукові результати дають підстави для таких висновків:

1. Конкурентне середовище вимагає відповідного пристосування підприємств до мінливих умов, використання нових і корекції вже існуючих методів господарювання, розробки стратегій та тактики поведінки на ринку, можливості реалізувати свої цілі в пристосуванні з конкурентами. На основі проведеного дослідження розвинуто підходи до визначення поняття «конкурентної стратегії молокопереробного підприємства», як комплексу розроблених заходів, направлених на покращання розвитку такого підприємства та його існуючого положення на ринку, збільшення виробництва різних видів молочної продукції на основі нових технологій, що дасть можливість розширити пропозицію та ринкову частку виробника у певних сегментах споживачів, досягнення при цьому високого рівня конкурентоспроможності в контексті економічної безпеки.

2. Конкурентоспроможність молокопереробного підприємства, безпосередньо впливає на формування його економічної безпеки і виступає як її детермінанта. В контексті цього удосконалено трактування сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства в контексті економічної безпеки», що на відміну від існуючого розглядається як його здатність за допомогою ключових компетенцій ефективно використовувати виробничі, технічні, трудові, фінансові ресурси та як стан, який визначає перспективи його подальшого розвитку, можливість протидіяти через загальні і спеціальні заходи загрозам і сприяти реалізації економічних інтересів, досягненню стратегічних цілей, що дасть реальну та потенційну спроможність виробляти молочну продукцію, яка за якістю та ціною, іншими характеристиками буде більш принагідна (користуватися більшим попитом на ринку) для споживачів, ніж продукція конкурентів, здатність займати стабільне місце на ринку і забезпечувати економічну безпеку підприємства.

3. Проведений аналіз та групування методичних підходів щодо оцінки конкурентоспроможності дозволили обрати з них саме ті, які найкращим чином сприятимуть визначенню існуючого конкурентного рівня та розкриттю потенційних можливостей стратегічного розвитку певних молокопереробних підприємств. Серед них удосконалено методичні підходи на основі SWOT-аналізу, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони молокопереробного підприємства, загрози та можливості, зв'язок між ними в певних умовах, що дасть можливість визначення конкурентної стратегії розвитку в контексті забезпечення економічної безпеки.

4. Поєднання методів оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств дало змогу удосконалити визначення її інтегрального показника як узагальнюючого показника життєздатності, який відображає результати роботи всіх

підрозділів, тобто стан внутрішнього середовища, здатність підприємства оперативно і адекватно реагувати на зміну зовнішнього середовища, зокрема попиту споживачів, їхніх смаків і переваг, та тим самим забезпечити економічну безпеку.

5. З метою гарантування сталого розвитку і максимально ефективного функціонування в даний час і досягнення високого потенціалу в майбутньому розвинуто напрямками забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств за окремими функціональними складовими, зокрема фінансовою, техніко-технологічною, екологічною, інформаційною, інтелектуальною й кадровою, в основі поєднання яких формується забезпечення конкурентоспроможності підприємства, і які включають планування комплексу необхідних заходів та оперативну реалізацію передбачених дій на протидію існуючим та виникаючим загрозам.

6. Посилення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках передбачає реалізацію заходів, які вплинуть на зміцнення їх конкурентних переваг на мікро-, мезо- і макрорівні. Для реалізації окреслених заходів обґрунтовано концептуальні засади, спрямовані на задоволення потреб населення у якісній і безпечній молочній продукції та мінімізацію ризиків в умовах зовнішньоекономічної інтеграції. Реалізація заходів спрямована на: гармонізацію чинних стандартів на молочну продукцію до європейських вимог; використання передового досвіду ЄС у веденні молочного скотарства; формування сировинних зон; розробку програм з підтримки фермерів та малих і середніх господарств, які займаються молочним скотарством; створення державної системи дорадництва з розгалуженою мережею в кожному районі; проведення стимулюючої фіскальної політики, спрямованої на розвиток підприємництва у сільській місцевості; проведення належної племінної роботи, запровадження на виробництві систем із контролю якості HACCP і ISO; підвищення кваліфікації працівників; створення належних економічних умов для розвитку інноваційних технологій виробництва та інфраструктури ринку молочної продукції.

7. На основі проведеного аналізу суб'єктів ринку молочної продукції за моделлю М. Портера одержано результати, за якими визначено стратегічне положення на конкурентній карті ринку вибраних з вибірки молокопереробних підприємств. На підставі граничних значень показників ефективності господарсько-маркетингової діяльності молокопереробних підприємств визначено приналежність підприємства до групи з сильною, середньою чи слабкою конкурентною позицією. Це дозволить виявити рівень впливу складових господарської і маркетингової діяльності на управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств і обрати шляхи досягнення оптимального рівня конкурентних переваг на ринку, які забезпечать стратегію розвитку на перспективу.

8. Обґрунтовано стратегію розвитку на основі інтегрування суб'єктів ринку молока і молочної продукції як дієвого інструменту забезпечення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів, де розвинуто механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств, при якому орієнтири розставлено на горизонтальну та вертикальну інтеграцію із формуванням інтеграційних утворень, що забезпечить збільшення

надходження якісної сировини та повну завантаженість виробничих ліній, покращення ефективності виробничої діяльності, краще просування молокопродукції, завоювання ринків збуту.

9. На основі проведеного дослідження автором запропоновано формування стратегії підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника забезпечення їх економічної безпеки на основі маркетингового управління конкурентоспроможністю молочної продукції, що буде здійснюватись через єдину інтегровану систему з метою визначення конкурентних переваг, шляхом діагностики конкурентного середовища на ринку, моніторингу потреб споживачів, позиціонування молочних продуктів і аналізу продукції конкурентів та ризиків, що забезпечить уникнення загроз чи зменшення їх впливу на економічний стан підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці у наукових фахових виданнях України

1. Зеленчук І.Б. Теоретичні основи стратегії розвитку конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки / І.Б. Зеленчук // Бізнес-Навігатор: Науково-виробничий журнал. – Вип. 2 (31) – Херсон:ПВНЗ МУБП, 2013. – С.297–301 (0,53 друк. арк.).

2. Зеленчук І.Б. Методичні засади оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в системі економічної безпеки / І.Б. Зеленчук // Бізнес-Навігатор: Науково-виробничий журнал. – Вип. 3 (32) –Херсон: ПВНЗ МУБП, 2013. – С. 255–260 (0,65 друк. арк.).

3. Зеленчук І.Б. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність молокопереробного підприємства / І.Б. Зеленчук // Вісник Одеського національного університету. Економіка: Науковий журнал. – Том 19 Вип. 2/3. – Одеса. – 2014. – С. 78–81 (0,54 друк. арк.).

4. Зеленчук І.Б. Система маркетингового менеджменту молокопереробного підприємства як чинник підвищення конкурентоспроможності / І.Б. Зеленчук // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету: Науково-теоретичний, науково-практичний журнал. – Вип. 1(35). – Дніпропетровськ. – 2015. – С. 36–41 (0,67 друк. арк.).

Праці у наукових періодичних виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

5. Зеленчук І.Б. Теоретичні основи оцінки конкурентоспроможності молокопереробного підприємства / І.Б. Зеленчук // Інноваційна економіка: Науково-виробничий журнал. – Вип. 5 (54). – Тернопіль. 2014. – С. 115–119. (Журнал «Інноваційна економіка» в наукометричних базах: Ринц – http://elibrary.ru/title_about.asp?id=50859, Index Copernicus – <http://journals.indexcopernicus.com/+,p12420,3.html> (0,59 друк. арк.).

6. Зеленчук І.Б. Механізм управління конкурентоспроможністю молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал. – Вип. 3 (165). – К:ВНЗ НАУ, 2015. – С. 144-154. (Журнал з 1 березня 2007 року зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних

видань ISSN International Centre, м. Париж. Журнал зареєстровано та проіндексовано в таких міжнародних наукометричних каталогах та базах даних: Sci Verse Scopus, Index Copernicus, EBSCOhost та Ulrich's Periodical Directory, Econ Lit, Cabell's Directories, ABI/Informby Pro Quest (0,72 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Зеленчук І.Б. Теоретичні основи формування конкурентоспроможності підприємств в системі економічної безпеки/ І.Б. Зеленчук, С.В. Васильчак // Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економічної безпеки в контексті трансформації ринкової економіки», 12 грудня 2013 р., м. Львів. – Львів: ЛьВДУВС, 2013 – С. 24–26 (0,16 друк. арк.). *(Особистий внесок: визначено основні заходи, необхідні для забезпечення економічної безпеки підприємства).*

8. Зеленчук І.Б. Основні підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // IV Міжнародна Науково-практична конференція «Актуальні питання економічних наук», 16-17 травня 2014 р., м. Донецьк – Ч.4. – Донецьк: Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2014. –С. 37–40 (0,18 друк. арк.).

9. Зеленчук І.Б. Аналіз факторів конкурентоспроможності молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Міжнародна науково-практична конференція «Економічний розвиток держави та регіонів в умовах трансформаційних змін», 26–27 вересня, 2014 р., м. Дніпропетровськ – Дніпропетровськ: Наукова економічна організація «Перспектива», 2014 – С. 80–82 (0,12 друк. арк.).

10. Зеленчук І.Б. Заходи по підвищенню конкурентоспроможності молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Міжнародна науково-практична конференція «Конкурентоспроможність як основа розвитку економіки в сучасних умовах», 19-20 вересня 2014 р., м. Одеса – Одеса: Громадська організація «Центр економічних досліджень та розвитку», 2014 – С.62–64 (0,15 друк. арк.).

11. Зеленчук І.Б. Теоретичні основи механізму забезпечення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України», 16–17 травня 2014 р., м. Ужгород – Ужгород: Інститут економіки та міжнародних відносин. Інститут державного управління та регіонального розвитку, 2014 – С. 122–124 (0,16 друк. арк.).

12. Зеленчук І.Б. Конкурентоспроможність як чинник формування економічної безпеки молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Всеукраїнська науково-практична конференція «Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи її вирішення» 15–16 травня 2014 р., м. Львів – Львів: УАД, 2014 – С. 42–44 (0,11 друк. арк.).

13. Зеленчук І.Б. Моделі дослідження конкурентоспроможності молокопереробних підприємств / І.Б. Зеленчук // Міжнародна науково-практична конференція «Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення», 9–10 травня 2014 р., м. Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2014 – С. 38–40 (0,13 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Зеленчук І.Б. Формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в контексті економічної безпеки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами(за видами економічної діяльності). – Подільський державний аграрно-технічний університет Міністерства освіти і науки України, м. Кам'янець-Подільський, 2016.

Досліджено суть конкурентоспроможності молокопереробних підприємств та види конкурентних переваг, визначено методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як узагальнюючого показника їх життєздатності, розглянуто конкурентоспроможність як чинник формування економічної безпеки підприємства.

Здійснено діагностику рівня розвитку молокопереробних підприємств як об'єкту дослідження, визначено вплив забезпечення молоко сировиною на їх конкурентоспроможність та проведено оцінку рівня конкурентоспроможності в контексті економічної безпеки.

Обґрунтовано шляхи забезпечення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств умовах поглиблення євроінтеграції, визначено маркетингові інструменти у її забезпеченні, окреслено стратегію підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств як чинника економічної безпеки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, економічна безпека, стратегія, розвиток, молокопереробне підприємство.

АННОТАЦИЯ

Зеленчук И.Б. Формирование конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий в контексте экономической безопасности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (за видами экономической деятельности). – Подольский государственный аграрно-технический университет Министерства образования и науки Украины, Каменец-Подольский, 2016.

Исследована сущность конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий и виды конкурентных преимуществ, определены методические подходы к оценке конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий как обобщающего показателя их жизнеспособности, рассмотрена конкурентоспособность как фактор формирования экономической безопасности предприятия.

Осуществлена диагностика уровня развития молокоперерабатывающих предприятий как объекта исследования, определено влияние обеспечения молока сырьем на их конкурентоспособность и проведена оценка уровня конкурентоспособности в контексте экономической безопасности. Обоснованы пути обеспечения конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий в условиях

углубления евроинтеграции, определены маркетинговые инструменты в ее обеспечении, очерчено стратегию повышения конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий как фактора экономической безопасности.

Обоснованы концептуальные основы механизма обеспечения конкурентоспособности отечественных молокоперерабатывающих предприятий, направленного на удовлетворение потребностей населения в качественной и безопасной молочной продукции. Определены стратегия повышения конкурентоспособности и алгоритм управления бизнес-процессами молокоперерабатывающих предприятий как фактор экономической безопасности. Развито механизм управления конкурентоспособностью молокоперерабатывающих предприятий.

Предложено, что формирование стратегии повышения конкурентоспособности молокоперерабатывающих предприятий как фактора обеспечения их экономической безопасности на основе маркетингового управления конкурентоспособностью молочной продукции будет осуществляться через единую интегрированную систему с целью определения конкурентных преимуществ путем диагностики конкурентной среды на рынке, мониторинга потребностей потребителей, позиционирование молочных продуктов и анализа продукции конкурентов и рисков.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экономическая безопасность, стратегия, молокоперерабатывающее предприятие.

SUMMARY

Zelenchuk I.B. Formation of competitiveness of dairy processing companies in the context of economic security.– Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – economics and management at enterprises (by economic activity).–Ministry of Education and Science of Ukraine, Podolski State Agricultural and Technical University, Kamianets-Podilskyi, 2016.

The essence of competitiveness of dairy-processing companies and the types of competitive advantages were researched, methodological approaches to assessing of competitiveness of dairy processing companies were defined as summary measure of viability, and competitiveness was considered to be a factor of the formation of economic security.

Diagnosis of the level of development of dairy processing enterprises was done as the object of research, the influence of provision of dairy raw material on their competitiveness was defined and the level of competitiveness was assessed in the context of economic security.

The way of promoting the competitiveness of the dairy processing enterprises are substantiated in the conditions of deepening of European integration, marketing tools of its provision were defined, the strategy for increasing the competitiveness of dairy processing companies as a factor of economic security was outlined.

Keywords: competitiveness, economic security, strategy, development, dairy processing enterprise.